

Arkiv Nyt

Nyt fra Vinderup Egnehistoriske Arkiv

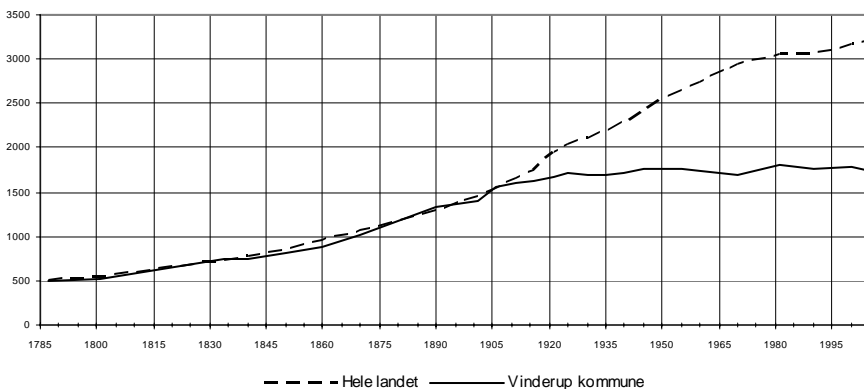
Nr. 26

Efterår

2007

Munk i Vinderup for 450 år siden A.C. Nielsen fortæller	Side 4
En festlig fortælling om en gammel togrejse ...der er altid noget i vejen, når familien skal i skoven	Side 8
Om en enfoldig bonde og nogle naive soldater En beretning fra krigen i Trandum for "længe siden"	Side 10
Er Vinderup "gudsforladt"? Selv en fhv. kirkeminister skal være varsom	Side 11
Nekrolog over Helga Vindelev	Side 13
Folketællingen Sahl 1901 og lidt statistik.	Side 16

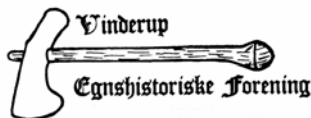
Forholdvis befolkningstilvækst i forhold til befolkning i 1787

Ovenstående figur viser, hvordan udviklingen for godt 100 år siden løb fra Vinderup Kommune. Den blev der ikke plads til i artiklen om Vinderups sogne.

Se mere på Side 19

Møder, arrangementer, ture m.m. Side 20

Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup. Tlf: 97 44 29 98

Hjemmeside: www.arkivet-vinderup.dk

Email: mail@arkivet-vinderup.dk

Åbent: Mandag 19-21 Onsdag 14-16 Fredag 10-16

Bestyrelsen

Formand

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, 7830 Vinderup Tlf. 51 28 85 54
og 97 44 36 01

Næstformand

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Kasserer

Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Sekretær

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 56 41 16

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup Tlf. 51 28 85 54

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 56 41 16

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Mødeudvalg

Fmd. Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 56 41 16

Daglig leder

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97 44 29 98

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4 Tlf. 51 28 85 54

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte.

Tryk: Ellgaard Tryk, Langgade 35, Hogager Tlf. 97 46 82 23

Oplag: 250 stk.

Til medlemmerne

Generalforsamlingen 2007

Der var som bekendt generalforsamling i foreningen d. 28. marts. Der var genvalg til Harry Klith og Børge Poulsen og da Karen Lindholdt ikke ønskede at fortsætte i bestyrelsen, blev Johannes Hansen, Mogenstrup, nyvalgt.

Vi er meget glade for, at Johannes modtog valget; han har i forvejen erfaringer med arkivarbejde, da han er daglig leder af arkivet i Mogenstrup.

Den nye bestyrelse holdt konstitueringsmøde d. 11. april, resultatet kan ses på modsatte side.

Smedeudstillingen

Efter en del forarbejde er vi blevet færdige med udstillingen om smedene i den gamle Vinderup Kommune. Udstillingen åbnede 9. maj og slutter samtidig med, at vi lukker Arkivet til jul. Sidste åbningsdag bliver onsdag d. 19. december.

Foreningen har arvet

Som det ses andet sted her i bladet, er Helga Vindelev død. Hun følte så stor tilknytning til sin hjemegn, at hun bestemte, at Vinderup Egnshistoriske Forening sammen med Holstebro Museum skulle arve hende. Det er vi hende dybt taknemmelig for og vil forsøge at forvalte arven bedst muligt.

Nyanskaffelser

Da et af foreningens formål er at støtte Arkivet, har vi allerede brugt af arven til at købe to hårdt tiltrængte PC-er til Arkivet. Der er også installeret trådløst net, så hvis du tager din PC med, vil du i fremtiden kunne tilsluttes internettet på Arkivet både med kabel og via trådløst net.

Den ene maskine er på kontoret og benyttes af Bodil til registreringsarbejdet, medens den anden er anbragt i arkivsalen og stilles til vore kunders rådighed. Den er også tilsluttet internettet, hvor der som bekendt kan findes mange ting, der er nyttige i forbindelse med bl.a. slægtsforskning.

Det nye arkiveringsprogram

Netop i disse dage har vi fået konverteret vore data fra Arkibas3 til Arkibas4 og skal i den kommende tid til at vænne os til det nye arkiveringsprogram. Grundlæggende er det de samme principper, men da alle data gemmes på internettet, har vi mulighed for at stille dem til rådighed for alle.

Når vi får det hele til at fungere som forventet, vil man fra maskinen i arkivsalen have mulighed for selv at søge efter vore arkivalier. Ligeledes vil man kunne søge efter, hvad der ligger på andre arkiver rundt om i landet (i det omfang, de tillader det) .

Kurt Guldbæk

Munk i Vinderup for 450 år siden

Vi, der husker lærer A.C. Nielsen (1903—1983) for hans levende måde at fortælle om egnens minder og de personer, der i en fjern fortid levede her, må, når vi endnu engang læser en af hans beretninger, spørge, hvor han dog har alle disse oplysninger fra. Navnene kan nok genfindes i ældgamle skrifter, men det er A.C.s fortjeneste, at han giver navnene liv, frit fabulerende som andre store digtere, så vi husker ham, som han var: en digter fra Vinderup.

En af A.C. Niensens historier begynder således: Tør vi tro en gammel beretning, så fandtes der så sent som omkring reformationen ved Vinderupgård et lille kapel, hvor en præsteviet munk fra Stubberkloster læste messer for gårdens folk. Munken hed Anselm og har efterladt sig ”nogle blade”, hvorpå han fortæller om den skæbne, der blev ham til del.

G.H.

»Men du, fremmede, som nogensinde måtte erfare Anselms skæbne, bed til Gud for hans fortabte sjæl! «

Sådan slutter beretningen, så tragisk.

»Han var visselig ikke ond af hjerte, og han havde gerne vandret Guds veje, men hans vilje var som et skrøbeligt rør, forgæves hans kamp mod de onde magter«.

Således skriver broder Anselm om sig selv.

Han var munk i Stubberkloster. Der var dejligt i klosteret, stilhed og fred. »Uden for mit vindue blomstrer gyldenlak og krusemynte, og solen skinner sommerlig mildt på abildgårdens træer.

Hvor godt og fredeligt er der ikke i vort kloster! Sandelig må vi takke dig, du store himmelbrud, så længe du holder verdens vilde larm borte fra disse mure. Lovet være du, at sindets og hjertets onde drifter ej får lov til at trænge ind til dette sted, der er som en fredens ø midt ude i verdens brusende hav.«

Det var en ond tid lidt før og under Grevefejden 1534-36. De store herrer kivedes om magten, adelsmand og bonde havde draget sværd mod hinanden. Kirken rystede i sin grundvold. Broder Anselm kan fortælle om væbnede bønder, der skændede og plyndrede i klosterets nærhed, men ved et himmelens under blev klosteret friet for ødelæggelse, men freden i Sødalen blev forstyrret på anden vis.

Anna Hvas, en søster til herremanden på Kaas, Jens Hvas, blev i klosterkirken viet til Oluf Gyldenstern på Estvadgaard, en rig mand og ikke mere helt ung. Fru Anne var gerådet i strid med sin broder om fædrearven, et ret almindeligt stridsemne mellem søskende. - Så holdt broderen sig til bønderne, og det kunne da komme til at koste ham livet, om herremænd fik ham fat.

Så en dag kom den unge frue agende til Stubberkloster og forlangte at få abbeden i tale.

Det skete, Hendes ærinde var at få en skriftefader fra klosteret. Abbed Benedict gav broder Anselm den bestilling. I den anledning skrev han: »Ak jeg er viselig såre ung af alder, og jeg føler til fulde vægten af mit hellige og ansvarsfulde kald, men Guds moder og alle helgener oplyse min forstand og styrke min sjæl, så at min gerning må blive himlen til ære og velbehag«.

Synd, uro og ufred fandt vej ind bag klostermuren, helt ind i de fromme brøders sind. - Nu broder Martin, der var forlokket af en fræk kvinde, men ikke blev alvorlig tiltalt og straffet af abbeden. Det var Anselm fortørnet over, men han havde nok at gøre med sig selv. Det var ingen let sag for ham, da han - skønt munk - var af kød og blod, at være skriftefader for den skønne frue fra Estvadgaard. - Når hun ret ser på ham, går det ham til marv og ben. Han kan ikke ret forlige sig med de løse tilstande i klosteret og bebrejder abbeden det. Han længes mod ensomhed. »Ofte har jeg med velbehag tænkt på de fromme mænd, der lever som eneboere i naturens skød. Men ville det ej blive holdt som anmasselse, om jeg prøvede at følge deres eksempel?«

Det varede dog ikke længe, inden broder Anselm kom til i nogen måde at leve »som eneboer i naturens skød«. Abbeden behandlede ham med særdeles mildhed, men Anselm fandt stadig, at brødrene ikke levede efter deres ordensregler, og han var klar over, at han ville komme til at savne fru Annas besøg. - Fruen var ret en from og nidkær kvinde.

»Der går ej nogen uge til ende, hvor hun ej møder hos mig til skrifte. Og det er mig såre let at give hende absolution, thi hun har ej meget at bekende, skønt hun altid går strengt i rette med sig selv«. - Jo, så en dag blev munken kaldt til abbeden og fik anvist sin plads ved kapellet ved Vinderup.

Abbeden sagde blandt andet: »Nær ved Vinderup ligger der et kapel, som tidligere har været viet vor fader Sankt Benedict, men i tidens løb er det hellige sted gerådet i forfald, og der har i mange år ikke været nogen til at frede om den gode helgens billede. Gyldenstern på Estvadgaard ville sætte kapellet i stand. Nærhos var en tarvelig bolig, hvor broder Anselm kunne finde ly.

Han kunne hente sine fornødenheder i klosteret. Her kunne den fromme mand så leve ensomt med sin Gud og forkynde ordet for den vildførte almue. I år og dag levede så broder Anselm ved Vinderup og var tilfreds hermed. Dog savnede han fru Annas besøg, og tiderne blev om muligt værre og værre. Så skete der igen noget.

Fru Anna fandt vej ud til det ensomt beliggende kapel ved Vinderup. Hun

kom kørende og kom indenfor i Anselms ringe bolig. »Det er mit ønske og min bøn, at I, gode broder Anselm, atter vil antage mig som Eders skriftebarn«. Hun henviste til, at ryggesløshed og vederstyggelighed havde taget overhånd inden for klostermurene. Den skønne kvinde så bedende på den arme munk, så han ikke kunne stå imod.

Hun fik sin vilje, men hvad ville abbeden på Stubberkloster ret sige dertil? Den velbyrdige frue kom to gange om ugen. Uro og ængstelse fyldte stadig Anselms sind. Nej, nu var der ikke mere fred at finde i ensomheden ved Vinderup. Hans mediteren kredsede om fru Anna. »Stundom, i mine urolige timer, kommer jeg til at tænke på, om Gud havde bestemt mig til andre vilkår her på jorden. Der er vederfare mig noget, som får mit hjerte til at bæve af dødelig skræk«.

- Hvad er nu det, der får den arme munk til at ryste af angst? Jo, der kom bud fra Estvadgaard - broder Anselm måtte straks begive sig af sted, sætte sig op på den hest, budsvenden medførte.

Det ville han ikke, men det var ikke langt fra, at svenden havde taget ham med magt. I løbet af en times tid var vejen mellem Vinderup og Estvadgaard tilbagelagt. Herremanden var i felten. Fruen ventede i »sommerstuen«. Nej, for en pragt! Væggene behængt med kostelige tæpper, langs væggene magelige sæder, på massive egetræsborde kostbare drikkekar af sølv. - Så fru!

I lænestolen ved vinduet iført en snehvid dragt. Hvad ville fru Anna broder Anselm? Efter mange indledende ord kom hun til sagen. »Skulle det komme dertil, at jeg må vove noget stort for at tjene den hellige kirke, vil I så stå mig bi?« spurgte hun. Munken skulle aflægge ed herpå. Han krympede sig derved, vendte og drejede sig, men fru! greb hans hænder, holdt sit ansigt hen til hans kind og hviskede: »Sværg, Anselm, sværg!« - Han svor, han var ikke mere herre over sig selv, vidste ikke, om han havde svoret sig en engel eller en djævel i vold. Da han kom hjem, var han mere bange end nogensinde. »Ak, du velsignede himmelske jomfru og alle I gode helgener, beskærm og bevar mig mod mig selv! «

Det var en forfærdelig tid. Krigen tiltog i voldsomhed og kom på nært hold. Mennesker myrdede hinanden med ild og sværd, halvnøgne flygtninge og herreløst kvæg, lemlæstede i hobetal langs vejkanterne! Var Antikrists dag kommet? I et stort slag »nedenfor Salling bakker« led bønderne et frygteligt nederlag. En flygtning henvendte sig ved aften til broder Anselm og bad om ly og skjul. Det var Jens Hvas, fru Annas broder. Munken ville ikke hjælpe en af kirkens og kongens fjender, men lod sig dog til sidst bevæge til at give ham skjul i St. Benedicts kapel. »Jeg følte mig helt glad ved den beslutning, og jeg måtte ihukomme de ord: Gør vel mod Eders fjender.« Jens Hvas snakker med broder Anselm, og denne må give ham ret i meget af det, han fremfører.

Så kom der bud fra fru! på Estvadgaard, og munken ihukom sin ed og begav sig af sted. Herregården var uskadt, fru! også. Hun sagde til sin gæst: »Så nu er timen kommet, nu må du hjælpe mig at gribe min og kirkens farligste fjende«.

Det var fru Annas egen broder, Jens Hvas til Kaas, hun tænkte på. Det betød

Huset "Vinderuplille" på hjørnet af Agovej og Møllevej er det eneste tilbageværende af de gamle huse på stedet efter at gården Vindtorp brændte i 1913. Nøjagtig hvor kapellet lå, har A.C. Nielsen ikke kunnet finde frem til. Det store træ, der anes til højre, minder også om en næsten glemt fortid. Han husker derimod, at alle de andre gamle træer ved Agovej og Mosevej endte som generatorbrænde under sidste krig.

sted for at frelse den ulykkelige, men fruene skikkede bud til hertugens folk, og samtidig holdt hun munken hen med kys og kærtegn.

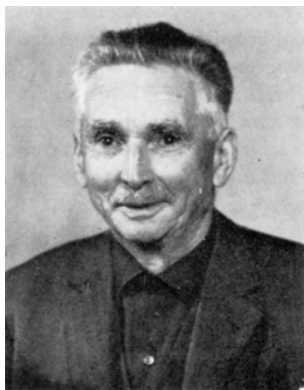
Henad dag ilede det fortvivlede menneske ud fra gården ad Vinderup til. Om han dog kunne komme tidnok til at frelse Jens Hvas! Da han kom til St. Benedicts kapel, var Jens Hvas i kamp med en flok krigere. Han værgede sig mandigt. Han øjnede Anselm, inden han faldt, og råbte: »Mit blod kommer over dit hoved, Anselm!« - Munken faldt afmægtig om. - »Da jeg vågnede, var der stille omkring mig, og mit hjerte var som dødt. Jeg havde tømt syndens bæger til det bitre bundfald, sveget mit løfte både til Gud og mennesker og jeg vidste, der ingen frelse var for mig. - Men når man engang finder mit lig bag den helliges billede, da skal disse blade (hvad han havde nedskrevet) fortælle broder Anselms historie. Han var visselig ikke ond, og han havde gerne vandret Guds veje, men hans vilje var som et skrøbeligt rør. -

- Men du, fremmede, som måtte erfare Anselms skæbne, bed til Gud for hans fortabte sjæl! «

A.C. Nielsen

Artiklen bragt første gang i 1981 i anledning af Vinderup Kirkes 75 års jubilæum.

En festlig fortælling om en gammel togrejse.

Marinus Søndergaard, Sevel, skrev i 1971 denne fornøjelige fortælling i Holstebro Dagblad på grundlag af optegnelser overladt ham af Kristian Nyboe, Sevel.

Det havde længe stået på, at ”æ gammel snejker” og hans kone Stine i Sevel skulle til Struer for at besøge noget familie, som boede der.

Det var slet ikke underligt, at en sådan rejse skulle lægges i plan for et par ældre folk, som de med tiden var bleven. For det første skulle de til Vinderup, og der var nærmest ingen anden udvej end at gå vejen ind. At leje eller forlange nogen til at køre for sig var der ikke tale om. De kunne jo bare gå i rigtig god tid, endda så god tid, at de kunne besøge broderen Thomas Fod, som han kaldtes i daglig tale. Hvorfor han nu havde fået dette tilnavn, er ikke godt at vide, men noget må der vel have været ved mandens fod, som har givet sig udslag i navnet. Folkeviddet falder sjældent helt ved siden af. Men ”æ gammel snejker” var der ikke noget at sige på, hvad gangen angår. Han tripper pænt rask afsted, nej, det var snarere det med at få sig vendt omkring, der gav ham det langsomme præg, og det var også det, der gav denne dag sin store oplevelse for ham.

Kommen til Vinderup passede tiden godt nok til, at de lige kunne se en vend indenfor hos Thomas og Karoline, som hans kone hed. Et lille pust var da heller ikke at foragte efter spadsereturen fra Sevel til Vinderup. Men så skulle de se at komme på stationen og få billetter købt. Det nåede de også og sad og ventede på toget.

Det var dengang, da hver kupé havde sin egen dør og også dengang, da toget, når det kørte ind på stationen, tudede og brølte med alverdens larm, som det på nogen måde var muligt at præstere. Og i lige måde kom toget også denne dag og knap nok i stå, førend konduktøren sprang som en besat og rev dørene op med et brøl ”Vinderup - Vinderup!” Stine, som var ferm og nem i vendingen, smuttede ind i den første kupé, hun så, idet hun sagde: ”Nå, Niels Christian, kom så!” Men Niels Christian stod med ryggen til og var i færd med at give broderens hånd det sidste langelige tryk og fik sig hverken set om eller tænkt om, langt mindre vendt om, før toget under tuden og stort ståhej dampede af efter Struer til.

Der stod de to brødre så og så efter toget, som ventede de, at det skulle komme tilbage efter "æ gammel snejker".

"Læ vos gå hjem til Karoline", mælede Thomas. Derhjemme lagdes en ny slagplan. Der gik tog igen omkring middag, så Struer kunne sagtens nås endnu. Nå, ved den tid gik de så igen om på stationen - i god tid selvfølgelig, og de gik da og drøftede et og andet, hvad der var at se og høre. Billetten var jo købt, så alt var i bedste orden.

Toget hørtes komme, og vor gode mand vendte sig mod Thomas, et dvælende håndtryk og "kom nu godt til Struer". Under alt dette gled toget afsted endnu engang uden "æ gammel snejker" nåede med.

Der stod de og så efter toget, som havde de tabt både mund og mæle. Det første, der lød, var "Læ vos gå hjem te Karoline". Niels Christian gryntede noget om, at han kunne ikke vide, hvad toget lå og kørte efter, om det ikke var for at folk skulle op at køre.

En ny slagplan blev lagt. Om eftermiddagen skulle der komme et slæbetog, det var da et forsøg værd, om det dog ikke skulle lykkes at komme til Struer. Men foreløbig en god middagssøvn og så kaffen, som sluttede af med en god, solid "halvkop" af de gammeldags. Og så startedes der for tredje gang.

Nu var det alvor. De svingede ind på perronen, som var de hjemmevant. Det sås straks på stokkens sving og hele fodslaget, her har vi et par mænd, der ved, hvad de går efter. Om det nu var den salige halvkop, der her havde gjort underet, men denne gang skulle der hverken ses om eller tænkes om, langt mindre vendes om. Nu skulle der handles, så fik det være med både håndtryk og alle gode ønsker om en god rejse.

Den første dør, der kom op, greb Niels Christian fat i håndtaget, og ved gode hænders hjælp forfra og bagfra kom han ind i toget og fik sig anbragt på sædet. Ansigtet lyste af beslutsomhed. "Hm", brummede han, "jen hå da wot mæ æ tog far".

Ja, så dampede de af mod Struer og Thomas gik hjem til Karoline.

Marinus Søndergaard.

Om en enfoldig bonde og nogle naive soldater

Én gang må det vel være tilladt at skrive en øvelsesgennemgang, der behandler de mere fornøjelige og for så vidt meget uskadelige oplevelser, som enhver øvelse heldigvis altid vil indeholde. Her er lidt om, hvad 1. LVBT, 1. ildkontrolsektion oplevede på hin mindeværdige udflugt i februar (forår 1967).

Der var stillingsindtagelse. – Midt ude på en øde hede med lyng, skov og kvidrende lærker. At nogle børn havde fundet os alligevel og kom styrrende på deres cykler, det undrer os ikke - for det gør de, lige meget, hvor man befinder sig. Men her kom der også en rød traktor tøffende hen over lyngtoppene med en fredelig bondemand (Aage Nørgaard) ved rattet. Han parkerede traktoren op ad et træ og kredsede en tid om den ivrigt arbejdende lille flok. Så skred han med skrævende træskoskridt hen imod Løjtnanten og kom med den for alle soldater så vidunderlige bemærkning, at vi skulle da komme over og få kaffe, når vi fik tid. Og så plirrede han så troskyldigt med sine enfoldige bondeøjne og spurgte om ”du er løjtnant”, ”hvad den kasse var for noget” - ”om det var en bøsse” og en hel masse anden naiv snak, som nok kunne få en og anden til at vende hovedet den anden vej og smile lidt. Efterhånden blev hans nysgerrighed dog tilfredsstillet, og traktoren luntede atter bort over heden.

Da natten kom, sort og mørk, fuld af farlige lyde og usynlige fjender, da bevægede første kaffehold sig over mod kaffen og bollerne. - Vi var alle i godt humør, og velsoignerede efter ordre, pludrende som børn og lutter glæde. Og Bondemandens kone - hvilken kone - . Stille og forsagt gik hun rundt og skænkede chokolade og kaffe i litervis, medens soldaterne åd boller og bondemanden sad for bordenden i hvid skjorte og med troskyldige øjne på, stadig så vidunderlig enfoldig, at man næsten ikke kunne lade være med at servere en hel masse imponerende snak om vort fantastiske materiel. Og vi skulle da skrive i hans gæstebog, og han elskede soldater, og vi skulle komme igen næste aften – alt var fryd og harmoni, tak og diskrete bøvser. Dejlig aften!

Ja, og næste aften skred vi atter til kaffebordet. Godt nok var bondemanden forhindret, fordi en ko skulle nedkomme ovre i stalden! Men det var jo til at forstå – og skidt, konen var den samme og kaffen og bollerne lige gode.

Nu findes der jo af og til blandt soldater nogle hjerner, som er lidt skarpere end flertallets. Nogle sådanne var også tilstede hin aften - og de havde af en eller anden grund fået den sindssyge ide, at der var noget galt! Med megen takt og tålmod underkastede de husets spæde søn et skarpsindigt forhør, der resulterede i, at man triumferende kunne hviske ned langs kaffekopperne, at vi var faldet i baghold. Kort og godt og forfærdeligt! Vor enfoldige bondemand var en led hjemmeværnsmand og var samme aften kort før vor ankomst draget bort i uniform! Kaffen og bollerne var lokkemad, konen lokkedue og radaren i yderste fare. Alle tog øjeblikkeligt et frygteligt ladegreb og sneg sig tilbage for at forstærke vagten. Men her var alt fred og ro – og ingen hjemmeværnsmænd viste sig den ganske

Bondeviv forsyner de naive soldater med kaffe.

eksempel på god dansk gæstfrihed og humor, og han gav en lille flok soldater en herlig oplevelse hine februar dage langt ude på den jyske hede.

Søren Ryge Petersen

I Smedegaards gæstebog stod der herefter skrevet følgende fra soldaternes talsmand:

”Tak, bondemand,
tak og tak du ædle bondeviv
for herligt dejligt tidsfordriv.
Thi af boller, kage og chokolade,
Der bli’r soldater altid glade.
Og kaffeduft og køkkenhygge
Er hver manøvres største lykke.
Det fik vi her, og hver især
sig glad og fro derover glæ’r”.

På ildkontroldelingens vegne, der fra 18. til 20. februar 1967 nød godt af hedebondens gæstfrihed,

- at han så er en led hjemmeværnsmand oven i købet, gør kun det hele sjovere.

Sign. SG, Søren Ryge Petersen, Agtrup, Sydslesvig. 1. LVBT / IJBDE.

Brev dateret 8/5- 67.

Kære familien Nørgaard! Hermed et eksemplar af vort regimentsblad, hvori jeg har skrevet en historie, der nok kan interessere jer. Den skal hermed også opfattes som en hjertelig tak for sidst.
Hilsen. Søren Ryge Petersen.

Denne artikel stammer fra ”Flysmækkeren”, regimentsblad for Jyske Luftværnsregiment. 5. årgang nr. 2, april 1967.

Den er bragt med tilladelse fra de omtalte personer samt forfatteren.

KG

Er Vinderup »gudsforladt«?

Først i 1964 kom tidligere kirkeminister Carl Hermansen i en boganmeldelse for skade at skrive: "Bogen er trykt i Vinderup. Det er helt forbløffende, at der på så gudsforladt et sted som Vinderup...".

Det fik straks en avispoët til at skrive følgende lille rim.

Man stundom meget høre må . . .
Og mangt på prent er sat.
Tænk, nys man skrev om Vinderup
"... et sted så gudsforladt!«

Nej, stop nu lidt, hr. Hermansen,
det udtryk er skam fup!
Og tvivler De, vi sige vil:
Kom selv til Vinderup!

der er der både kirkegang,
og også præst og degn,
og sø og fjord smiler skælmsk
i "gudsforladte" egn!

Rydhaves bøge ranke står,
omhegner voldgrav, slot.
Jeg spørger sagte: Hermansen!
Det vidste De da godt!

Nu græmmes hele Vinderup,
hver borger gisper mat:
Vi tror, den rare Hermansen
den stund var "gudsforladt!"

Den hele sag dog givetvis
er storm i et glas vand . . .
et pennesving lidt ubetænkt
fra kirkens lune mand!

LARS LYNG

Carl Martin Hermansen

Carl Martin Hermansen (født 1897 i Silkeborg, død 1976), dansk politiker og minister.

Carl Hermansen var søn af damaskvæver Frederik Hermansen (døde 1899) og hustru Caroline Jørgensen (døde 1953) og var således tidligt faderløs, men brød sin arv og blev student i 1915 og cand. theol. i 1921. Selv om han var opvokset indremissionsk, blev han grundvigianer. Han blev præst på Strømø, Færøerne, og blev gift her i 1922 med Elsebeth Susanne Ness. I 1940 blev han præst i Hjørning og i 1941 provst i Vennebjerg Herred.

I 1943 medlem af Hjørning byråd, men først medlem af Venstre i 1945.

Han blev kirkeminister i Ministeriet Kristensen 1945-1947 og igen i Ministeriet Eriksen 1951-1953.

Kommandør af Dannebrog.

Fra Wikipedia, den frie encyklopædi

Helga Vindelev

Født d. 10. marts 1924.
Død d. 17. sept. 2006.

Søndag d. 17. sept. 2006 døde pensioneret sygeplejerske Helga Vindelev.

I sine sidste leveår boede hun i Holstebro, Beringsvej 19, men som navnet antyder, havde hun familiemæssige forbindelser til Vinderup, idet hun var født i Bjert d.10. marts 1924, forældrene var Mogensine Kirstine f. Jakobsen og Anders Chr. Vindelev.

Helga Vindelev havde ønsket at blive begravet på kirkegården i Vinderup, og torsdag d. 21. sept. 2006 mødtes da i Vinderup Kirke venner fra Holstebro Museum og Vinderup Egnshistoriske Forening til et sidste farvel til Helga, der gennem mange år havde deltaget i Museets møder og ture og adskillige gange havde betænkt både Museet og Arkivet i Vinderup med gaver.

Ved begravelsen medvirkede sognepræst Søren Nielsen, Holstebro, der talte smukt om Helga Vindelev, som han havde kendt gennem flere år, ligesom hun sammen med præsten havde tilrettelagt, hvad der skulle bruges af tekster og salmer ved hendes begravelse.

Det nære kendskab til Helga Vindelev kom fra præstens side til udtryk på den måde, at da højtideligheden sluttede i kirken og kisten skulle bæres til graven, insisterede han på også at være med til at bære., ligesom han efter jordpåkastelsen takkede hver enkelt af de tilstedeværende.

Helga Vindelevs begravelse fandt sted på en solfyldt septemberdag, hvor hun blev stedt til hvile ved sine forældres og en tidligere afdød brors grave. Inden sin død havde Helga Vindelev betænkt både Holstebro Museum og Vinderup Egnshistoriske Forening med større testamentariske gaver, som kom til udbetaling foråret 2007.

Som allerede antydnet, havde Helga Vindelev en vis tilknytning til Vinderup-egnen, hvorfor vi finder det naturligt i dette blad at ridse en minderune, forsøge i korte træk at fortælle lidt om en yderst beskeden person, der i sit liv gik ind for at hjælpe andre, ihukommende det løfte, hun selv som uddannet sygeplejerske havde aflagt.

Helga Vindelevs forældre, Mogensine Kirstine Jakobsen og Anders Chr. Vindelev blev gift i Sahl Kirke 1919 og deres første hjem var et mindre landbrug i Bjert, nu Holstebrovej nr. 4. Her blev ægteparrets to børn født: Oskar Vindelev 1919 og Helga Vindelev 1924.

I 1931 flyttede familien til Ejssing, hvor Helga i de næste 6 - 7 år oplevede sin

Helga Vindelevs gravsten på Vinderup Kirkegård

første skolegang, men da hun var 13 år, flyttede familien igen. Denne gang til Vinderup, hvor huset på Sevelvej 58 i de næste mange år blev rammen om familiens liv. Faderen arbejdede i mosen om sommeren, om vinteren gik han på dagleje på omegnens gårde.

Moderen syede og vaskede for folk, og i de følgende krigsår var hun travlt optaget af omsyninger af folks gamle klæder, kæmpende en indædt kamp for anskaffelse af sytråd, sæbe og andre nødvendige ting, som i krigsårene var mangelfarere.

Alt dette kommer tydeligt til udtryk i de mange bevarede breve, som Helga modtog i de år forældrene boede på Sevelvej. Moderen var den flittigste brevscriber, berettede til Helga løst og fast om forholdene i Vinderup under besættelsen. Efter moderens død i 1947 overtog faderen brevscriberiet. Det blev imidlertid kun til korte hilsener. Huset på Sevelvej blev solgt, og han lejede et par stuer på Nørgaardsvej 13, "Spegebjerg" blev ejendommen kaldt. Her blev han et par år, hvorefter han flyttede ind på "De gamles Hjem" i Vinderup, hvor han døde i 1956.

Som ovenfor nævnt efterlod Helga Vindelev sig mange breve, dels fra forældrene, men også fra andre familiemedlemmer. I mangel af oplysninger fra hende selv, kan vi ud fra disse breve få et lille indtryk af, hvordan hendes liv har formet sig.

1939 Hos bager Pedersen, Vinderup (Vinderup Mølles Bageri).

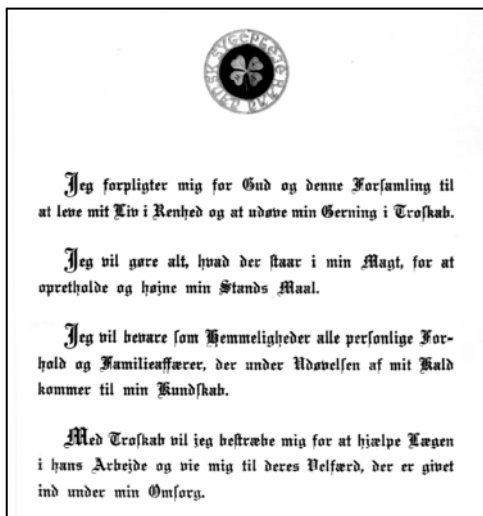
Anbefaling: Helga Vindelev har tjent hos os fra 1. maj 1939 til 1. april 1940. Hun er en tro og pålidelig ung pige.

1940 anbefaling: Frk. Helga Vindelev har været i huset hos min mor siden 1. november 1940. Hun har i den tid været en tro og pålidelig pige, flink og

- hurtig til sit arbejde og altid villig og glad. Under min mors sygdom har Helga forestået husholdningen på egen hånd, og det er kun på grund af min mors død, at vi må lade Helga rejse
- Jenny Tange født Kviesgaard, gift med kommunelærer Tange, København.
- 1941 anbefaling: Helga Vindelev har været hos mig fra 1. sept. 1941 til dato. Hun er flink og villig, dygtig og pålidelig, hvorfor jeg kun kan anbefale hende på det bedste. Karoline v Helm, Holstebro, d. 1. nov. 1942
- 1942 Stuepige på Sindssygehospital i Viborg. Anbefaling herfra.
- 1943 Elev på Testrup Højskole.
- 1945 Fra marts, igen stuepige på Sindssygehospital i Viborg.
- 1946 Optages som elev på Aarhus Kommunehospital.
- 1947 Autoriseret sygeplejerske fra Aarhus Kommunehospital. Bevis m. m.
- 1948 Kursus i barnepleje på Fødselsanstalten i Jylland. Bevis m. m.
- 1949 Supplerende uddannelse i sindssygepleje ved Sindssygehospital i Aarhus.
- 1950 Arbejde på et hospital i Flensburg. Arbejdstilladelse, pas m. m.
- 1955 Ansat som sygeplejerske på Rigshospitalet, København. Ansættelsesbrev.
- 1963 Ferierejser i udlandet, pas m.m., arbejder på Rigshospitalet.
- 1969 Ansat på Holstebro Sygehus, privat adresse Vesterbrogade 28, Holstebro.

Helga Vindelev tilbragte sine sidste år i Holstebro. Dels på den nævnte adresse, senere Vestergade 4 og nu sidst Beringsvej 19, hvor hun døde i sept. 2006.

Sluttelig bringes ordlyden af det løfte Helga Vindelev har aflagt overfor Dansk Sygeplejerraad ved ansættelsen på Rigshospitalet 16. marts 1955:

Gunnar Hallum.

Folketælling Sahl 1901 og lidt statistik.

Der er i Danmark foretaget regelmæssige folketællinger siden 1787. Selv om der inden den tid også findes forskellige tællinger, er de meget uregelmæssige og medtager normalt kun mænd, endda kun mænd i den alder, der kan udskrives til soldat. I nogle af dem er også børn medtaget, men her også ofte kun drengene.

Der blev afholdt landsdækkende folketællinger i Danmark i 1769, 1787, 1801, 1834, 1840, 1845, 1850, 1855, 1860, 1870, 1880, 1890, 1901, 1906, 1911, 1916, 1921, 1925, 1930, 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960, 1965 og 1970.

Der er ikke gennemført "rigtige" folketællinger siden 1970, man har i stedet benyttet sig af, at vi i 1968 fik personnumre. Med passende mellemrum foretager Danmarks Statistik udtræk fra Det Centrale Personregister og får derved de relevante data.

På statens arkiver kan man få adgang til folketællinger til og med 1940, dog findes de, der ikke er filmet, kun på Rigsarkivet, hvilket gør det lidt besværligt for os her på egnen med de nyere folketællinger.

Hvilke oplysninger er så registreret?

Det er ret forskelligt, hvilke oplysninger, der er registreret. Det er også ret forskelligt, hvilken gavn man som f.eks. slægtsforsker eller lokalhistoriker synes, at oplysningerne giver.

I tabellen på side 17 er der en skematisk oversigt, der viser de oplysninger, der kan hentes frem til 1940.

Der er følgende bemærkninger:

- Folketællingerne 1885 og 1895 blev kun foretaget i København
- Folketællingen 1901 oplyser også, hvornår tilflyttere er kommet til sognet, hvorfra de kom samt eventuelt vielsesår og antal fødte børn (og heraf døde).
- Alderen angives med det igangværende år, dvs. et nyfødt barn har alderen "1" (er i sit første år). Aldersoplysningen er ofte noget upræcis.
- Ved folketællingerne i 1787 og 1801 oplyses også, hvor mange gange en person har været i ægteskab eller været enke/enkemand.

Som det ses, kommer matrikelnummeret med fra 1901, det bliver nu muligt (i det omfang nummeret virkelig oplyses) at finde ud af, hvor folk bor. Det er særlig nyttigt i landsbyerne og de mindre byer, hvor der på dette tidspunkt endnu ikke er gadenavne og husnumre.

Ligeledes gives der i 1901 oplysninger om både levende og døde børn, hvilket sommetider kan være en hjælp i slægtsforskningen.

Alt dette gør 1901 til en særlig interessant folketælling, og da vi lige har fået den indtastet på EDB for Sahl sogn, kunne jeg ikke stå for fristelsen til at kigge nærmere på den.

	1787	1801	1834	1840	1845	1850	1855	1860	1870	1880	1885	1890	1895	1901	1906	1911	1916	1921	1925	1930	1940
Stedn./adresse	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Matrikelnr.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X	-	X	-	-	-
Fulde navn	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Køn	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Opholdssted	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X
Alder	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Fødselsdato	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X	X	X
Ægteskab. still.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Trossamfund	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	-	-
Fødested	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Opholdssted	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X	-	X	X	X	-
Statsborgerskab	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X
Stilling i familien	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	X	X
Erhverv	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Arbejdsplads	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	-	X	-
Dødv/stum o.l.	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	X	X	X	-	X	X
Boligtælling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Indkomst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-

Lidt statistik på folketællingen Sahl sogn 1901

I 1901 begynder Vinderup stationsby så småt at gøre sig gældende befolkningsmæssigt. I hele sognet er der 1830 personer og heraf bor de 505 i Vinderup stationsby. Altså boede omkring 27% af Sahl sogns indbyggere i stationsbyen.

Hvad levede disse 505 mennesker så af?

Ja, omkring halvdelen er børn, derefter er der mange koner, der ikke har nogen stillingsbetegnelse.

Resten kræver, at der arbejdes lidt med materialet; der er ikke mindre end 99 forskellige stillingsbetegnelser for 199 personer. Disse mange betegnelser er blevet grupperet til nok så favnende betegnelser; snedkermestre, -svende og -lærlinge er alle blevet til "Snedkere". Desuden er der "fejl", såsom en 7-årig pige, der er angivet til at leve af "Fransk vask & Strygning". Hun er udeladt. Ligeledes har en kone opgivet at være "Arbejdsmands hustru", hun er også udeladt..

Resultatet bliver således:

Håndværkere		Skomager	7
Træfag		Tobakspinder	1
Bødker	2	Kurvemager	1
Karetmager	2	Urmager	2
Snedker, tømrer	10	Fotograf	2
Jernfag:		Barber	2
Maskinmester og –arbejder	2	Hotel og beværtning	
Smed	8	Gæstgiver, Afholdsvært	2
Blikkenslager	1	Foreningsvært (Gjæstehjem)	1
Byggeri.		Staldkarl (Gjæstehjem)	1
Murer	5	Tjenestepige (Gjæstehjem)	1
Møllerbygger	1	Staldforpagter	2
Teglværksarbejder	2	Handelsfag	
Brolægger	1	Handelsansat	9
Beklædning.		Købmand	5
Skræder	5	Manufakturhandler	4
Syerske	17	Papirhandler	1
Tøffelmager	1	Slagter	6
Vask og strygning	2	Detalist	1
Bageri		Brødkusk	2
Bager	6	Fiskehandler	2
Andre håndværkere		Ølhandler	2
Maler	4	Modehandlerinde	3
Sadelmager	3	Træhandler	2
		Transport, Bane og post	
		Ved banen	7
		Landpost	5
		Vognmand	2

Landbrugsrelaterede

Møllesvend og –lærling	4
Boelsmand	1
Dyrlæge	1
Gårdbestyrer	1
Mejerske	1
Tjenestekarl	4
Svineopkøber	1

Kapitalister og pensionister.

Offentlig alderdomsforsørgelse	7
Fattighjælp	2
Lever af formue, paticule	4
Forhenværende jernbaneform.	1
Forhenværende husmand	2

Diverse

Læge	2
Sygeplejeske	1
Lærerinde	1
Politibetjent	1
Bogholder	2
Tjenestepige	1
Arbejdsmand	10
Husbestyreinde	1
Rengjøringskone	2
Vejmand	1

I alt 196 personer.

KG

Indbyggertal i Vinderups sogne 1787 til 2005

I forbindelse med, at jeg kiggede på folketællingen Sahl 1901 blev jeg nysgerrig efter at finde ud af mere om befolkningsforholdene i de fem gamle sogne. Hvor mange mennesket boede der i sognene i 1787? Og i 1890? Eller i 1960? Hvor mange er vi i dag? Hvor stor en andel udgør Vinderup by?

For at besvare de to første spørgsmål kan vi ty til folketællingerne på landsarkiverne, men når vi kommer efter 1940 hjælper det ikke, for der er begrænset adgang til de nyere folketællinger.

Men der er hjælp at hente, for Danmarks Statistik (www.dst.dk) har på internettet lavet en side, der hedder "Statistikbanken".

Den er at finde på www.statistikbanken.dk, men her handler det mest om data af nyere dato, d.v.s omkring 30 år gamle og til i dag. Der er dog nogle data, der går 100 - 200 år tilbage. De går dog ikke ned på sogneniveau, derfor henvendte jeg mig via e-mail til Danmarks Statistik for at høre, om de kunne henvise til et sted på internettet, hvor man kunne få tallene for sogne og byer.

Det resulterede i, at de sendte mig de ønskede data i et regneark. Der var der data for de enkelte sogne og byer/landsbyer, nemlig Ejsing By fra 1965, Handbjerg By fra 1981, Herrup By fra 1965, Mogenstrup By fra 1976, Ryde By fra 1981, Sevel By fra 1911 og Vinderup By fra 1901.

Ud fra de tilsendte data har jeg lavet diagrammet på side 20, der viser befolkningstallet i de enkelte sogne fra 1787 til 2005. Endvidere vises indbyggertallet for Vinderup by.

Da disse tal måske kan være interessante for andre, vil de (når Danmarks Statistik har givet tilladelse) blive lagt ud på Arkivets hjemmeside. Der vil også blive lavet en link til Statistikbanken.

KG

Møder, arrangementer, ture m.m.

Hvor intet andet er nævnt, er mødestedet Arkivet, Vinjes Torv 1, Vinderup.

Ret til ændringer forbeholdes.

Onsdag d. 3. oktober 2007 kl. 19.30	Margit Bagger: I kelternes spor fra Donau via Irland til Tømmerby. Medbring kaffe
Onsdag d. 24. oktober 2007 kl. 19.30	Gudrun Gormsen vil fortælle om landsbyernes udvikling. Medbring kaffe
Onsdag d. 12. december 2007 kl. 19.30	Julemøde. Rasmus Thorsen fra Rønbjerg vil læse op på jysk. Medbring kaffe
2008	
Onsdag d. 2. februar 2008 kl. 19.30	Vilhelm Væрге. Vi denne aften høre om Flyverprovstens arbejde. Medbring kaffe

Forsat fra side 19

Indbyggere i Vinderup Kommune 1787-2005

